

інституційні зміни в кадровій політиці державних органів сприятимуть не лише просуванню ідей гендерної рівності, але й також матимуть вирішальне значення для забезпечення того, щоб держслужбовці, незалежно від їх статі, могли виконувати свої службові обов'язки у вільному від гендерних стереотипів та гендерного насильства середовищі, а відповідно – у соціально безпечному середовищі (у контексті гендерної оцінки СБ).

Список використаних джерел

1. Медведєв В.С., Горбенко Д.А. Сучасний стан і проблеми гендерної рівності в діяльності сектору безпеки України. *Юридична психологія*. 2020. № 2 (27). С. 7-16.

2. Лихач Ю.Ю. Забезпечення гендерного паритету в державно-управлінській сфері України в контексті реалізації політики європейської інтеграції. *Право та державне управління*. 2015. № 2. С. 98-103.

3. Світовенко Д.В. Нормативна основа принципу гендерної рівності у законодавстві України про працю та зайнятість. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2022. Вип. 72, Ч. 2. С. 286-290.

4. Смірнова О.М. Забезпечення гендерної рівності у діяльності органів внутрішніх справ України. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. № 3 (40). С. 321-325.

ОДИНЦОВА Олена,
доцентка кафедри поліцейської
діяльності факультету підготовки
фахівців для підрозділів Національної
поліції Луганського навчально-наукового
інституту імені Е. О. Дідоренка
Донецького державного університету
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук

ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПОКАРАННЯ

Одним із важливих напрямів державної політики є впровадження у національне законодавство європейських стандартів, норм та принципів, зокрема мають враховуватись гендерні аспекти, які відіграють важливу роль для рівного та сталого розвитку суспільства.

У науковій літературі з кримінального права вже не одне десятиріччя аналізуються особливості покарання вагітних жінок та жінок, які мають малолітніх дітей певного віку, з точки зору рівності прав чоловіків та жінок у кримінальному правосудді. Відповідно, постають питання відповідності визначених кримінально-правових особливостей гендерній рівності, характеру та напрямам відтворення гендерної адекватності в положеннях кримінального законодавства, особливо в умовах Євроінтеграції. Так, низка дослідників зазначають, що у ст. ст. 79, 83 Кримінального Кодексу України (далі – КК України) [1] простежується гендерна нерівність щодо чоловіків, останні дискримінуються на фоні передбачених у цих статтях привілеїв для жінок, які мають дітей до семи / трьох років, під час призначення та відбування деяких кримінальних покарань (у першу чергу, позбавлення волі) [2, С. 40]. На думку деяких із них, задля усунення зазначеної дискримінації необхідні законодавчі доповнення щодо правових підстав застосування до чоловіків, які мають малолітню дитину, звільнення від відбування покарання з випробуванням та умовно-дострокового звільнення від відбування покарання [2, С. 40; 3, С. 204].

Як нам здається, питання про наявність чи відсутність дискримінації чоловіків-батьків малолітніх дітей є непростим і потребує дослідження під різними кутами зору, у тому числі через призму положень Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 № 2866-IV [4]. Дана робота є ще однією спробою дати відповідь на питання, чи дійсно чоловіки-батьки, які мають дітей до семи років і яким суд призначив кримінальне покарання у вигляді позбавлення волі строком до п'яти років, дискримінуються за ознакою статі у порівнянні із жінками-матерями дітей того ж віку, оскільки на відміну від останніх у КК України для них окремо не

прописана можливість звільнення від відбування покарання з випробуванням на тій підставі, що вони мають дитину віком до семи років, і за тих умов, що поряд із обов'язками, передбаченими ст. ст. 76, 78 КК України, вони будуть виконувати обов'язки із виховання дитини та догляду за нею.

Згідно із ч. 1 ст. 1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [4], під дискримінацією за ознакою статі розуміється «ситуація, за якої особа ... зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами або привілеями в будь-якій формі, встановленій Законом України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», крім випадків, коли такі обмеження або привілеї мають правомірну об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними».

Аналіз положень ч. 1 ст. 1 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» дозволяє поставити кілька питань задля вирішення питання про наявність чи відсутність дискримінації чоловіків за ознакою статі у досліджуваній ситуації. Перше питання, яке видається нам доречним: «Які ж права, свободи чи привілеї чоловіка, котрий має малолітню дитину віком до семи років, можуть зазнати обмежень у визнанні, реалізації або користуванні у випадку його засудження до кримінального покарання у вигляді позбавлення волі строком до п'яти років і незвільнення від відбування покарання з випробуванням?»

Аналіз ст. 151 Сімейного кодексу (права батьків щодо виховання дитини) дозволяє дійти висновку, що засуджений батько з огляду на права засуджених, передбачені ч. 1 ст. 107, ч. ч. 1, 4 ст. 110 Кримінально-виконавчого кодексу України [5], цілком може реалізовувати права, передбачені ч. ч. 2, 3 зазначеної статті (право залучати до виховання дитини інших осіб, передавати її на виховання фізичним та юридичним особам; право обирати форми та методи виховання, крім тих, які суперечать закону, моральним засадам суспільства). Зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні переважне право

перед іншими особами (крім матері дитини) на особисте виховання дитини (ч. 1 ст. 151 Сімейного кодексу) [6].

Друге питання ми формулюємо наступним чином: «Чи можна вважати відбування покарання у вигляді позбавлення волі випадком, коли обмеження переважного права батька перед іншими особами (крім матері дитини) на особисте виховання дитини має правомірну об'єктивно обґрунтовану мету? На нашу думку, при відбуванні позбавлення волі правомірними об'єктивно обґрунтованими цілями є цілі, передбачені ч. 1 ст. 1 КВК України (захист інтересів особи, суспільства і держави шляхом створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених, запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень як засудженими, так і іншими особами), особливо в умовах, коли малолітня дитина залишається з матір'ю [5]. І той факт, що зазначені цілі закріплені у Кримінально-виконавчому кодексі, як раз вказують на їх правомірність.

І останнє питання стосується способів обмеження переважного права батька перед іншими особами на особисте виховання дитини у визнанні, реалізації або користуванні. На скільки належним та необхідним способом досягнення цілей, зазначених у ч. 1 ст. 1 Кримінально-виконавчого кодексу України, є виконання позбавлення волі у виправних колоніях того чи іншого рівня безпеки? Метою цієї статті не є розробка шляхів та напрямів реформування вітчизняної системи кримінальних покарань чи порядку й умов їх виконання. З огляду на це ми вважаємо, що допустимо надати таку відповідь на поставлене питання: виконання покарання у вигляді позбавлення волі у виправних колоніях того чи іншого рівня безпеки для чоловіків, які мають дітей до семи років, є таким же належним та необхідним способом, яким воно є для чоловіків, котрі не мають малолітніх дітей, та всіх інших категорій засуджених, яким призначається цей вид покарань.

Отже, на підставі аналізу чинного законодавства доходимо висновку про відсутність дискримінації за ознакою статі щодо чоловіків, які мають дітей до семи років, при вирішенні питання про звільнення їх від відбування покарання

з випробуванням. Наявність дитини зазначеного віку, інші життєві обставини підсудного чоловічої статі, наприклад, те, що він виховує свою дитину одноосібно через смерть, інвалідність матері останньої, може і має враховуватись судом при вирішенні питання про можливість виправлення засудженого без відбування покарання як підстави застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням на загальних підставах (ст. 75 КК України).

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
2. Меркулова В.О. Гендерна експертиза кримінального законодавства: окремі аспекти національно-правових підходів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. С. 38-42. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2019/2/11.pdf>
3. Мальцева Д. Гендерні аспекти звільнення від відбування покарання. Кримінологічні дослідження : збірник наук. праць / [гол. ред. В. Поклад, канд. філос. наук]; Луган. держ. універ. внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка; Луган. гуман. центр. Сєверодонецьк: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2022. Вип. 12: Гендерні аспекти злочинності. С. 203-209.
4. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2866-15> (дата звернення: 06.03.2023).
5. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> (дата звернення: 06.03.2023).
6. Сімейний кодекс: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 06.03.2023).
4. Закон України «Про відпустки». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-вр#Text>. (дата звернення: 09.09.2021).